

de excommunicatis vitandis. Excommunicatos huiusmodi esse membra Ecclesiae simpliciter affirmat Suarez (de Fide disp. 9. sect. 1. n. 14.) cum aliis; negat vero Bellarminus (c. 6.), Liberius (n. 156.), etc. Aliis videtur haec nominis potius quam rei quaestio; et Valentia (tom. 3. disp. 1. q. 1. p. 7. § 15.) monet: « Ex eodem illo fundamento, quod sint videlicet Ecclesiae Christianae partes multae ac diversae intelligi potest, qua ratione excommunicati, licet fideles sint, tamen dicantur praecisi ab Ecclesia, neque membra eius esse. Hoc sane verissimum est, si intelligentur esse praecisi ab ea parte Ecclesiae, quae non modo fide, sed etiam solemnum precum atque suffragiorum mutua communicatione coniungitur ». Attamen, cum ipse loquendi modus proprius sit retinendus, secundae sententiae adhaerendum videtur.

609. Revera certum est — 1) Ecclesiam habere potestatem praecidendi et extra se penitus eiiciendi non tantum haereticos et schismaticos, sed etiam alios peccatores qui gravissimi alicuius criminis rei existant. Quaeri ergo solummodo potest utrum de facto intendat Ecclesia per excommunicationem membrum praecidere. Id autem affirmandum videtur. Nam in sententia excommunicationis lata a Concilio Arausiano, haec leguntur: « Ecclesiarum Dei violatores, auctoritate Dei et iudicio Sancti Spiritus, a gremio Sanctae Matris Ecclesiae, et consortio totius Christianitatis eliminamus, quoadusque resipiscant, et Ecclesiae satisfaciant ». Porro hic Ecclesiarum violatores expresse dicuntur a gremio Sanctae Matris Ecclesiae *eliminati*: sed hic non infligitur aliqua nova poena, sed fertur excommunicationis, cuius solum effectus magis diserte declaratur. Ergo, ex mente Ecclesiae, excommunicationis eliminat, seu *separat* ab Ecclesia.

2) Confirmatur ex Scriptura. Nam legitur (Matth. XVIII. 17.): « Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus ». Iamvero fatentur omnes hic agi de poena excommunicationis; at eos, qui hanc poenam incurunt, ita non esse de Ecclesia significat Christus, uti non sunt de Ecclesia ethnici et publicani; hi profecto ad Ecclesiam minime spectant.

3) Id ipsum asserunt Patres. S. Cyprianus (ep. 62. de Pompon.) scribit: « Spiritali gladio superbi et contumaces necantur, dum de Ecclesia eiiciuntur. Neque enim vivere foris possunt, cum

domus Dei una sit, et nemini salus esse, nisi in Ecclesia possit ». S. Hieronymus (in cap. 2. ep. ad Titum): « Fornicator, adulter, homicida, et caetera vitia per Sacerdotes de Ecclesia propelluntur. Haeretici autem per semetipsos sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesia recedentes ». S. Augustinus (lib. de Corrept. et Grat. cap. 15.) ait: « Per excommunicationem separari ab ovibus sanis ovem morbidam, ne per plures serpent dira contagia ».

610. VII. His delibatis, refutandi iam sunt, ut proposuimus, hereticorum errores, qui, ut diximus (404. seqq.), ad veram Christi Ecclesiam, vel solos praedestinatos, vel solos perfectos, vel solos iustos pertinere censerent. Ex quo quidem principio facile suam rebellionem cohonestant; qui enim de Ecclesia non est, nequit in Ecclesia potestatem obtinere: nemini vero cum certitudine constat aliquem (superiorem) esse praedestinatum, perfectum, aut iustum. Si autem ostenditur etiam fideles peccatores esse verae Ecclesiae membra; eo ipso evertitur error eorum, qui duplē Ecclesiam comminiscuntur; quatenus una iustis, alia peccatoribus coalescat — Cf. Bellarminum (l. 3. c. 2.); nec non ex 30. articulis Jo. Huss. damnatis a Conc. Constant. et Martino V., art. 1. 3. 5.; ex propp. damnatis in Quesnello, propp. 72-77.; et censuram XV. ex Bulla *Auctorem fidei*.

§ II.

Statuitur catholica doctrina de membris Ecclesiae

PROP. XXVI. — *Germana Christi Ecclesiae natura perspecta, compertum omnibus esse debet, eam 1. nec omnibus et solis praedestinatis — 2. nec solis perfectis — aut 3. iustis solis tamquam membris coalescere; cum idea enim societatis visibilis, quam omnes, ne pereant, ingredi tenentur, ea omnia componi nullatenus possunt.*

611. *Prob. prima pars.* I. Non omnes praedestinati semper sunt membra Ecclesiae. Etenim — 1) nequit ullo modo dici membrum Ecclesiae, qui nihil participat de iis quae Ecclesiae animam et corpus constituant. Atqui multi sunt praedestinati ex Judaeis, Turcis, Idololatris, qui aliquo tempore, antequam nimirum supernaturalem revelationem agnoscant, vel per baptismum Ecclesiae corpori aggregentur, nihil habent de iis quae animam aut corpus Ecclesiae constituunt. Ergo — 2) Unde ab universa Scriptura abhorret, eos omnes, quandiu in infidelitate, iudaismo, aut etiam odio christianismi manent, Ecclesiae membra vocare. Ecclesiae enim membra ita alloquitur S. Petrus (I. ep. II. 9-10.): « Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis eius, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti ».

612. II. Non soli praedestinati sunt membra Ecclesiae. Nam ex mox dicendis in 3^a parte thesis, omnes fideles particularium ecclesiarum Romae, Eph., Corinthi, etc., quibus suas epistolas dedit S. Paulus, et boni et mali, certissime et verissime erant membra Ecclesiae Christi. Atqui tamen dici nequit, eos omnes fuisse praedestinatos: id enim repugnat universo tenori illarum Epistolarum, in quibus acriter reprehendens Apostolus peccatores, non modo nullum dat indicium eos esse praedestinatos, sed maximam

suam anxietatem manifestat circa suam ac bonorum finalem perseverantiam.

613. III. Ex Patribus unum hic audiamus, S. Augustinum; siquidem plurimum testimonia infra exhibebimus. S. Doctor (tract. 45. in Joan.) scribit: « Secundum praescientiam Dei, et praedestinationem, quam multae oves foris, quam multi lupi intus »; et (tract. 122. in Joan.): « Dominus alia piscatione significavit Ecclesiam, qualiter nunc sit. Quod autem illud fecit in initio prædicationis sua: hoc vero post resurrectionem suam, hinc ostendit illam capturam piscium bonos et malos significare, quos nunc habet Ecclesia; istam vero tantum bonos, quod habebit in aeternum, completa in fine huius saeculi resurrectione mortuorum »; et (l. 2. contra literas Petiliani, cap. 47.): « Eadem Pascha sub uno Pastore et oves et hirci pascuntur, donec, ut debita recipient, segregentur ».

614. IV. Si solis praedestinatis Ecclesia constitueretur, ea esset invisibilis, nec ab hominibus dignosci posset: hinc cum nemo ad impossibilia teneatur, nulla urgeret obligatio veram Ecclesiam inquirendi; multo minus eam ingrediendi. Perditissimis ergo quibusque daretur ansa se subtrahendi ab obedientia legitimis Pastoribus debita; dicentes enim illi, hos non esse praedestinatos, aut saltem id non constare: qui autem Ecclesiae membra non sunt, nulla auctoritate praecipiendi et pascendi in Ecclesia potiri possunt. Quae sane adversantur iis omnibus quae supra statuimus de vera Ecclesiae constitutione.

615. *Prob. secunda pars.* Vera Christi Ecclesia debet esse coetus fidelium ubique diffusus ac vere catholicus. Atqui si fideles imperfecti, qui venialiter peccant, ab illa excluderentur, Ecclesia non esset coetus fidelium ubique diffusus seu catholicus. Ergo.

Prob. min. Excepto Christo, qui capax non erat peccati, et Beatissima eius Matre, quae ex speciali privilegio immunis certo fuit ob omni vel levissima labe peccati, ceteri omnes, propter humanam fragilitatem, in venialia quandoque labuntur peccata, iuxta illud Jacobi (III.): « in multis offendimus omnes »; (I. Joan. I.): « Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos sedu-

cimus, et veritas in nobis non est ». Hinc merito S. Augustinus (l. 1. contra duas ep. Pelag. c. 14.): « Nullus », inquit, « in Ecclesia recte possit ordinari minister, si dixisset Apostolus, si quis sine peccato est, ubi dixit, si quis sine crimine est: aut si dixisset, peccatum nullum habentes, ubi dixit, nullum crimen habentes. Multi quippe baptizati fideles sunt sine crimine, sine peccato autem in hac vita neminem dixerim » — De hac re egimus in tract. *de Gratia* (disp. 2. art. 5.); atque insuper haec pars thesis ex seq. confirmabitur.

616. *Prob. tertia pars. I. Ex Scriptura.* Seligimus duo specialia testimonia. Ac — 1) legitur (Matth. XVIII. 15. seqq.): « Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum... si eos non audierit, die Ecclesiae. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus ». Hic certe sermo est de Ecclesia quae tum visibilis sit, tum vera Ecclesia Christi. Atqui tamen in ea dicuntur esse peccatores, et tales peccatores, quibus emendandis fraterna correptio non sufficit: dicuntur imo manere in Ecclesia, donec ab ipsa per praelati sententiam eiificantur. Ergo.

2) Fornicarius Corinthius (I. Cor. V.) graviter certe peccavit: et ibidem haud obscure insinuare videtur Apostolus alios quoque fuisse forniciarios apud Corinthios. Profecto peccatores erant illi *multi*, qui Eucharistiam indigne sumpserant, iudicium sibi manducantes et bibentes (XI. 29-30.). Atqui hi omnes erant membra Ecclesiae. Ergo. *Prob. min.* — 1) Certe Apostolus et reliqui fideles iusti erant in Ecclesia; atqui Apostolus ipse loquitur de illis peccatoribus ac de ceteris, tanquam in una et eadem Ecclesia inter se et cum seipso coadunatis: « Omnino, inquit, auditur *inter vos* fornicatio — Convenientibus *vobis* in unum... alias quidem esurit, alias autem ebrius est... ideo *inter vos* multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi... itaque, *fratres mei*, cum convenitis », etc. — Apostolus voluit ut forniciarius tolleretur *de medio* Corinthiorum (« ut tollatur de medio vestrum »), et ipse illum excommunicari iussit. Ergo usque ad illud tempus forniciarius adhuc pertinebat ad Ecclesiam.

617. Huic argumento opponunt verba Apostoli (vv. 3-5.): « Ego... iam iudicavi... qui sic operatus est... tradere huiusmodi

Satanae »: ex quibus, aiunt, colligi videtur, Apostolum habuisse incestuosum Corinthium uti iam excisum ab Ecclesia. — Sed *respondet*: — 1) Etiamsi diceretur Corinthius forniciarius praecisus ab Ecclesia per sententiam Pauli; verum tamen esset, quod ante illam sententiam, licet notus forniciarius, manebat tamen in Ecclesia — 2) Sed vere illud *iam iudicavi* non significat *tuli sententiam*, sed statui eam ferre. Sententia enim illa tunc lata fuit, cum Corinthius *traditus est Satanae*; sed Apostolus, *iudicavit* illum *tradere*, sed nondum tradidit: in congregazione deinde Corinthiorum illum tradidit. En integer contextus: « Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicavi ut praesens, eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi, *congregatis vobis* et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu Christi, tradere Satanae in interitum ». Unde ita rem intelligent ipsi interpretes Protestantes, uti Bloomfield, Parkhurst, Robinson, Whitby, etc. Sit pro omnibus Rosenmüller, qui (in h. l.) scribit: « Non continuo Apostolus animadvertisit in reum, sed *propositum sibi* esse dicit, si officio deesse pergerent Corinthii, apostolica sua uti potestate, tamquam si praesens esset, hominemque scelestum, quem Ecclesia ipsa eiicere recusat, exturbare Domini auctoritate ».

618. II. *Ex Scriptura* iterum, recolendo parabolas, quas indicavimus (n. 463.). Nam comparatur Ecclesiae — 1) areae (Matth. III. 12.): « Permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum; paleas autem comburet igni inextinguibili » — 2) Sagenae (XIII. 47.): « Iterum simile est regnum coelorum sagenae missae in mare, et ex omni genere piscium congreganti. Quam, cum impleta esset, eduentes, et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione saeculi » — 3) Convivio nuptiali, ad quod intrarunt boni et mali, qui postea cum non haberent vestem nuptialem, missi sunt in tenebras exteriores (Matth. XXII.) — 4) Decem virginibus, quarum quinque erant prudentes, et quinque fatuae (Matth. XXV.). Ergo in Ecclesia sunt etiam peccatores ac reprobri, qui significantur per paleas, per pisces malos, per hominem non vestitum ueste nuptiali, per virgines fatuas. Tanta fuit vis huius argumenti contra Donatistas, ut, teste S. Augustino (Brevic. Col-

lat. cc. 8-9.), eo victi fassi tandem sint, malos bonis permixtos in Ecclesia exsistere.

619. III. *Ex Patribus.* Ac — 1) communiter docent Patres doctrinam, quam hic tuemur. S. Cyprianus (ep. 51.) scribit: « Impediri non debet aut fides, aut caritas nostra, ut, quoniam zizania in Ecclesia esse cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus ». — S. Chrysost. (in Psalm. 39.): « Nec ex perfectis quidem universa constat Ecclesia; sed habet eos etiam, qui otio et socrordiae se dedunt, mollemque et dissolutam vitam amplectuntur, et libenter serviunt voluptati. Et quoniam est unum corpus, tamquam ex una persona, haec et illa pronuntiat ». — S. Hieronymus (in dial. contra Luciferianos): « Arca Noe Ecclesiae typus fuit. Ut in illa omnium animalium genera, ita et in hac universarum et gentium et morum homines sunt. Ut ibi pardus et haedi, lupus et agni: ita et hic iusti et peccatores, id est, vasa aurea et argentea cum ligneis et fictilibus commorantur ». S. Fulgentius (de Fide ad Pet. c. 43.): « Firmiter tene, et nullatenus dubites, aream Dei esse Catholicam Ecclesiam, et intra eam usque ad finem saeculi frumento mixtas paleas contineri, id est, bonis malos Sacramentorum communione misceri ». — S. Gregorius M. (hom. 12. in Evang.): « In qua [Ecclesia] quia mali cum boni, et reprobi cum electis admixti sunt, recte similis virginibus prudentibus et fatuis esse perhibetur.

2) Sed quoniam adversarii abutuntur praesertim auctoritate S. Augustini, praestat ex innumeris S. Doctoris testimoniis pauca saltem recitare. Itaque (serm. 264. n. 5.) ait S. Augustinus: « Quadraginta diebus arca in diluvio fluctuavit, quae arca Ecclesia est: lignis imputribilibus facta; ligna imputribilia sunt animae sanctorum et iustorum: habens tamen animalia munda et immunda; quia quamdiu vivitur in hoc saeculo, et per baptismum tamquam per diluvium Ecclesia purgatur, *non potest nisi habere bonos et malos*; ideo arca illa et munda et immunda habebat. Sed posteaquam exivit inde Noe, non fecit sacrificium Deo nisi de mundis animalibus. Unde debemus intelligere quia *in arca ista munda et immunda animalia sunt*, sed post diluvium istum non accipit Deus nisi eos qui se mundaverunt. Ergo totum hoc tempus quod videtur, Fratres, pro quadraginta diebus habetote. Totum hoc

tempus, quamdiu hic sumus, arca est in diluvio: quamdiu baptizantur Christiani et per aquam mundantur, natare videtur arca in fluctibus ».

Et (in Ps. 8. n. 13.): « Veniant in mentem... area, continens paleas et frumentum; et retia, quibus inclusi sunt pisces boni et mali; et arca Noe, in qua et immunda et munda erant animalia: et videbis Ecclesiam interim hoc tempore usque ad ultimum iudicii tempus, *non solum oves et boves continere*, id est sanctos laicos et sanctos ministros, sed “*insuper et pecora campi, volueres coeli et pisces maris, qui perambulant semitas maris.*” Pecora enim campi congruentissime accipiuntur *homines in carnis voluptate gaudentes*; ubi nihil arduum, nihil laboriosum adscendunt. *Campus est enim lata via, quae dicit ad interitum.* ».

Et (in Ps. 48. n. 8.): « *Sicut lilyum* », inquit, « *in medio spinarum, ita proxima mea in medio filiarum.* Numquid dixit, *in medio alienarum? Non, sed in medio filiarum.* Sunt ergo *filiae malae*, et inter illas est lilyum in medio spinarum. Itaque illi qui sacramenta habent, et bonos mores non habent, et Dei dicuntur, et non Dei, et eius dicuntur et alieni: *eius, propter sacramentum; alieni, propter proprium vitium.* Ita et *filiae alienae: filiae, propter formam pietatis; alienae, propter amissionem virtutis.* ».

Et (serm. 4. de Jacob et Esau n. 31.): « *Sunt mali in Ecclesia pertinentes ad Esau; quia et ipsi filii Rebeccae, filii matris Ecclesiae, de utero ipsius nati, et pilosi in peccatis carnalibus perseverantes, de illius tamen utero nati.* Habent ergo a rore coeli, et a fertilitate terrae; a rore coeli omnes Scripturas, omnem sermonem divinum: a fertilitate vero terrae, omnia visibilia sacramenta; visibile enim sacramentum ad terram pertinet. Haec omnia *communia* habent *in Ecclesia et boni et mali.* ».

Et (serm. 137. n. 1.): « *Jesus Christus... Caput est Ecclesiae, et est corpus eius Ecclesia, et in eius corpore unitas membrorum et compago caritatis, tamquam sanitas existit.* Quicumque autem in caritate frigerit, infirmatur *in corpore Christi.* Sed potens est ille, qui iam exaltavit caput nostrum, etiam *infirma membra sanare: dum tamen non nimia impietate praecidantur, sed haerent corpori donec sanentur.* Quicquid enim adhuc haeret corpori, non desperatae sanitatis est: quod autem praecisum fuerit,

nec curari, nec sanari potest ». Et (l. 4. de baptism. cont. Donat. c. 7.): « Distinguamus inter eos, qui mali foris sunt, et eos, qui intus mali sunt. »

629. IV. *Ex ratione theologica*. Nam — 1) Peccatores pertinent ad corpus Ecclesiae; profitentur enim fidem authentice in baptismo susceptam, retinent eorumdem Sacramentorum communionem, subiiciuntur legitime Ecclesiae potestati: haec autem sunt vincula, quibus Ecclesiae corpus compaginatur, ut diximus (n. 594). — 2) Pertinent, licet imperfecte, ad animam Ecclesiae: retinent enim fidem, atque etiam spem, nisi peccaverint per desperationem — 3) Exsistit in Ecclesia potestas remittendi peccata, quae exercetur in sacramento poenitentiae, per verum iudicium, veramque iurisdictionem: sacramenta autem sunt pro iis qui pertinent ad Ecclesiam, et iurisdictio exercetur in subditos: supponitur ergo quod esse possint peccatores in Ecclesia. Quamvis vero remitti possit per Sacramentum poenitentiae ipsum peccatum haeresis, requiritur tamen ut imprimis haeresis abjuretur, siquidem fides est necessaria dispositio ad Sacramentum: at non requiritur status gratiae, ut quis absolutionem recipiat peccatorum.

621. SCHOLION. I. Ut probent adversarii solos praedestinatos ad Ecclesiam pertinere, plura afferunt testimonia S. Scripturae et SS. Patrum, praesertim S. Augustini. Si bene retineantur quae dicta sunt in expositione et probatione thesis, fere omnia facile solvuntur. Iuverit solum haec adnotare:

1) Comparatur Ecclesia arcae Noe, quatenus nemo salvatur nisi in Ecclesia; sed non quatenus in Ecclesia non sunt nisi salvandi: alter hic sensus excluditur ab animalibus mundis et immundis, quae erant in arca, et reprezentabant iustos et peccatores.

2) Aliquis potest pertinere ad aliquam societatem, quin vero eius spiritu informetur; et secundum hoc dicitur non esse de ea societas, quamvis externis vinculis, et aliquo etiam interno (fidei) ei adhaereat.

3) Aliquis potest esse de Ecclesia, filius Dei, ovis Christi vel secundum *praedestinationem*, vel secundum *praesentem iustitiam*; seu vel veritate *finis*, vel veritate *essentiae*. Secundum

praedestinationem sunt soli salvandi, veritate *essentiae* sunt omnes iusti, et, licet imperfecte, etiam peccatores. Hinc si quandoque Christus Dominus loquens de suis ovibus (Jo. X. 2.) intellegit forte solum praedestinatos; alibi oves dicuntur omnes qui sunt in Ecclesia, etiam peccatores, iuxta illud, ex. gr. (Jo. XXI.): « Pasce agnos meos, pasce oves meas »; et (Ps. LXXIII.): « iratus est furor tuus super oves pascuae tuae »: unde (Matth. XXV. 32.) separantur in die iudicii oves ab hoedis. Hinc etiam S. Augustinus (tract. 45. in Jo.) ait: « Quid est quod dixi, quam multae oves foris? quam multi luxuriantur », casti futuri? « quam multi blasphemant Christum », crediti in Christum? « Et hi oves sunt. Verumtamen modo alienam vocem audient, alienos sequuntur. Item quam multi intus laudant », blasphematuri? « casti sunt ». fornicaturi? « stant », casuri? « et non sunt oves: de praedestinatis enim loquimur ».

4) Christus vere dicitur Caput Ecclesiae, *quam salvabit*; sed id intelligendum est — a) in multis membris, non in omnibus — b) si de omnibus sermo sit, salvabit *sufficienter*, non *efficaciter*.

622. II. Ut autem solvantur ea, quibus ostendere nituntur aut solis perfectis, aut solum iustis Ecclesiam constare; praeter dicta, haec prae oculis habenda sunt.

1) Ecclesia dicitur quidem tota pulra, non habens maculam neque rugam, etc.; sed id intelligi debet — a) ratione sua essentiae, non omnium individuorum. Quemadmodum enim res publica quaelibet dici potest perfecta, si servet finem honestum, idoneum regimen, leges iustas, ac publicam felicitatem debite promoveat; etsi in ea plura sint membra quae haud recte se gerant: ita dici potest Ecclesiam esse totam pulcrum, etc., etsi aliqua eius membra a recto tramite deflectant. — b) Intelligi debet ratione termini, non ratione viae. Hinc D. Thomas (3. p. q. 8. a. 3. ad 3.) ait: « Dicendum, quod esse Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam neque rugam, est ultimus finis ad quem perducimur per passionem Christi. Unde hoc erit in statu patriae, non autem in statu viae... Percipiunt autem tales (peccatores) a Christo quemdam actum vitae, qui est credere; sicut si membrum mortificatum moveatur aliqualiter ab homine ». Et S. Augustinus (Retract. l. 4. c. 18.): « Ubicumque in his libris commemoravi Ecclesiam

non habentem maculam, aut rugam, non sic accipiendum est, ac si iam sit, sed quae praeparetur, ut sit, quando apparebit etiam gloriosa ».

2) Simili ratione, Ecclesia dicitur *sancta*; sed non est sancta *quia omnia eius membra sancta sunt*, uti probant iam data argumenta. Dicitur ergo sancta ratione finis, doctrinae, mediorum, Capitis invisibilis, aliquorum membrorum, destinationis, etc. Infra melius explicabitur propria ratio sanctitatis, quae tribuenda est Ecclesiae.

3) Si quando S. Augustinus (idem dicatur de aliis Patribus) videtur coarctare Ecclesiae corpus ad coetum iustorum; id non de corpore Ecclesiae adaequate sumpto debet intelligi, sed prout vivum est, et gratia sanctificante informatum: scilicet denominatur Ecclesia a nobiliori parte. Certe cum Donatistae calumniarentur catholicos, quod duas fingerent ecclesias, unam quae solos bonos, aliam quae bonos malis admixtos contineret; responderunt catholici, et S. Augustinus (in Brev. coll. 3.) ipsis annuit, se duas ecclesias nequaquam adstruere, sed partes distinguere, vel tempora unius Ecclesiae: partes quidem, quia aliter boni, aliter mali ad Ecclesiam pertinent; tempora autem, quia aliud est status Ecclesiae in terris, aliud in coelis.

623. III. *Dicunt* etiam — 1) axioma est: « qui non habet Deum patrem, neque habet matrem Ecclesiam »: peccatores vero non habent Deum patrem, siquidem non sunt filii Dei — 2) Ut dicitur (Rom. VIII. 9.): « Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius »; sed peccatores non habent spiritum Christi: nec qui non sunt Christi, *capitis Ecclesiae*, possunt esse Ecclesiae.

Respondetur ad primum: Qui nullo modo habent Deum patrem, non possunt certe habere Ecclesiam matrem; sed peccatores, licet non sint actu filii Dei per adoptionem, sunt tamen per institutionem et doctrinam: unde sub uno respectu dicuntur filii diaboli, secundum alium, filii Dei. Quemadmodum ergo imperfecte sunt filii Dei, ita imperfecte sunt de Ecclesia — *Ad secundum*: Qui non habet spiritum Christi, non est Christi, prout Christus vivificat per caritatem; at si retineat fidem Christi, habet quodammodo spiritum Christi, seu accipit aliquem influxum a Christo Capite, et sic quodammodo etiam pertinet ad Ecclesiam.

Imo prout adhaeret externis vinculis corpori Christi mystico, quod est Ecclesia, aliquem externum motum simul cum aliis a Christo recipit; sicut membra corporis arida, ob continuatatem cum reliquo corpore vivo ac perfecto, aliquem externum motum a capite habent, vel saltem non marcescunt.